

Asia: VN/1646/2020

Lausuntopyyntö sosiaaliturvkomitean välimietinnöstä

Lausunnonantajan lausunto

1. Sosiaaliturvalainsäädännön yhtenäistäminen (välimietinnön ehdotukset 1 ja 2)1.1 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset hakuajat ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä etuuksissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia etuuksien hakuajojen yhtenäistämisellä voisi olla?

-

1.2 Aiheuttavatko etuuksien erilaiset tulo- ja palkkakäsitteet ongelmia? Jos aiheuttavat, niin millaisia ja missä tilanteissa? Mitä mahdollisia vaikutuksia tulo- ja palkkakäsitteiden yhtenäistämisellä voisi olla?

Perhehoitolain mukaisia veronalaisia kustannusten korvauksia ei tulisi katsoa perhehoitajan tuloksi. Kustannusten korvaukset on tarkoitettu hoidettavan kuluihin, eikä niitä pitäisi huomioida muun perheen käyttöön tarkoitettuna tulona. Tällä hetkellä perhehoitajan hakiessa opintotukea tai perhehoitajan huollossa olevan lapsen hakiessa opintotukea, hoidettavan kuluihin tarkoitettut kustannusten korvaukset huomioidaan perhehoitajan tulona.

Perhehoidon palkkion ja työttömyysturvan sovittamiseksi tarvitaan käsitteiden selkeyttämistä: on täsmennettävä, mitä toimeksiantosopimussuhteisen perhehoitajan kohdalla tarkoittaa sivutoimisuus, päätoimisuus, oman työn tekeminen, yrittäjäksi tulkitseminen ja ansaintatarkoitus.

Ansaintatarkoitusta tulisi soveltaa yhdenmukaisesti myös työkyvyttömyyseläkkeen tulorajoihin: esimerkiksi nykyjärjestelmässä perhehoidon palkkiota ei tulisi huomioida, jos tehtävää ei tehdä ansaintatarkoituksessa (vrt. työttömyysturva).

2. Toimeenpanon monimutkaisuus ja digitalisaation mahdollisuudet (välimietinnön ehdotukset 3 ja 4)2.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 3 valmistelussa?

-

2.2 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 4 valmistelussa?

-

3. Työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyvät etuudet (välimietinnön ehdotukset 5, 6 ja 7)**3.1** Onko eri etuuksia ja eläkkeitä koskevien lakien työkyvyttömyyden käsitteissä epätarkoituksenmukaisia eroja ja jos kyllä, niin millaisia?

-

3.2 Mitä muutoksia lainsäädäntöön (erityisesti etuus- ja palvelulainsäädäntö) tulisi tehdä, jotta lainsäädäntö tukisi työ- ja toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista sekä olemassa olevan työkyvyn hyödyntämistä?

-

3.3 Komitea ehdottaa arvioitavaksi mahdollisuuksia liittää työkykyyn ja työkyvyttömyyteen liittyviin etuuksiin kannustimia ja veloitteita osallistua palvelutarpeen arviointiin ja yhdessä asiakkaan kanssa sovittaviin palveluihin. Ehdotuksen mukaan palvelujen saatavuus ja saavutettavuus tulee huomioida. Mitä palveluja ehdotetun arvioinnin tulisi koskea?

-

4. Työttömyysturva, työllisyyden edistäminen ja osittainen työllistyminen (välimietinnön ehdotukset 8 ja 9)**4.1** Komitea ehdottaa, että työmarkkinatuen toimivuutta ja uudistamistarpeita selvitetään tilanteissa, joissa työmarkkinoille pääsy tai niille palaaminen on vaikeutunut. Mitä tilanteita ehdotetun selvityksen tulisi koskea?

Perhehoitajuuden tulisi olla hyväksyttävä syy olla pois työmarkkinoilta ilman aikarajaa. Tämä mahdollistaisi ansiosidonnaisen työttömyysturvan perhehoitajuutta edeltävien ansioiden perusteella.

Työttömyysturvaan liittyvä toimeksiantosuhteisten perhehoitajien pääongelma on se, että heillä ei ole lainkaan työttömyysturvaa perhehoitajan tehtävästä, ei edes hänen toimiessaan toiminimellisenä toimeksiantosuhteisena perhehoitajana. Perhehoitajan ennakovalmennus ei ole työttömyysturvalain 7. luku 2§ tarkoittama tutkinto. Se voi johtaa tilanteeseen, jossa perhehoitajan uran tehneelle perhehoitajalle asetetaan viiden kuukauden karenssi hänen hakiessa työmarkkinatukea vrt. perhehoitajuus ei myöskään kerrytä työssäoloahtoa.

Ks. myös kohta 1.2 kommentti perhehoidon palkkion ja työttömyysturvan yhteensovittamista selkeyttävistä käsitteistä.

-

5. Opiskelu ja osaamisen kehittäminen (välimietinnön ehdotukset 10, 11 ja 12)**5.1** Komitea ehdottaa, että etuusjärjestelmän tulee tukea ihmisten jatkuvaa oppimista ja edistää osallistumisen tasa-arvoa. Miten etuusjärjestelmää tulisi uudistaa, jotta se parantaisi osallistumisen tasa-arvoa ja tukisi jatkuvan oppimisen palvelujärjestelmän uudistamista?

5.2 Komitea katsoo, että koulutukseen hakeutumisen tulee olla ensisijaista vailla ammatillista tutkintoa oleville nuorille. Miten nuorten sosiaaliturvaa tulisi uudistaa, jotta etuus- ja palvelujärjestelmien

monimutkaisuus ja niiden sisälle asetetut kannustimet eivät aiheuttaisi koulutuksen tai muiden palvelujen ulkopuolelle jäämistä tai jättäytymistä?

-

5.3 Komitea ehdottaa selvitettäväksi edellytyksiä käynnistää opintotukijärjestelmän kokonaisuudistus. Millainen opintotukijärjestelmän uudistus tukisi opiskeluajan toimeentuloa, sujuvaa opiskelua, tavoiteajassa valmistumista ja opiskelijan hyvinvoinnin ja jaksamisen kannalta mielekästä opintopolkua?

Ks. kohta 1.2 / Perhehoitolain mukaisia veronalaisia kustannusten korvauksia ei tulisi katsoa opintotukea hakiessa perhehoitajan tuloksi, koska ne on tarkoitettu hoidettavan elatukseen.

6. Lasten ja perheiden sosiaaliturva (välimietinnön ehdotukset 13, 14 ja 15)6.1 Komitea ehdottaa työryhmän perustamista lapsilisän uudistamiseksi. Mitä lapsilisäjärjestelmän eri uudistusvaihtoehtojen valmistelussa ja arvioinnissa tulisi ottaa huomioon?

-

6.2 Komitea ehdottaa lastenhoidon tukien järjestelmän uudistuksen käynnistämistä. Miten ja mistä lähtökohdista lastenhoidon tukien järjestelmää tulisi uudistaa?

-

6.3 Vanhemmalla on vastuu lapsensa elatuksesta. Mitä muutoksia sosiaaliturva- tai muuhun lainsäädäntöön tulisi tehdä, jotta se tukisi vanhempien elatuskykyä?

-

7. Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen (välimietinnön ehdotus 16)7.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotuksen 16 edistämiseksi? Mikä asia tai mitkä asiat on tärkeintä selvittää?

-

8. Toimeentulotuki ja pitkäaikaisen toimeentulotukitarpeen vähentäminen (välimietinnön ehdotukset 17 ja 18)8.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 17 ja 18 edistämiseksi?

-

8.2 Mitkä ovat keskeisimmät toimenpiteet, joilla pitkäaikaista toimeentulotuen tarvetta voidaan vähentää?

-

9. Etuus- ja palvelupolkujen toimivuus ja palvelujen tarjoaminen (välimietinnön ehdotukset 19, 20, 21, 22, 23, 24 ja 25)9.1 Miten työ- ja toimintakyvyn tukemista, seurantaa ja arviointia sekä työ- ja toimintakykyä tukevia palveluja tulisi vahvistaa sosiaali- ja terveydenhuollossa?

-

9.2 Mitä tulisi ottaa huomioon valmisteltaessaA) monialaista asiakassuunnitelmaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?B) työkyky- ja kuntoutuspalvelujen yhtenäistä tietopohjaa ja sitä koskevaa lainsäädäntöä?C) vastuutyöntekijä-mallia eniten tukea tarvitseville?

-

9.3 Mitä muuta tulisi ottaa huomioon alaluvun 5.10 ehdotusten edistämässä?

-

10. Sosiaaliturvajärjestelmän kannustin- ja byrokratialoukut (välimietinnön ehdotukset 26 ja 27)10.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 26 ja 27 osalta?

-

11. Asumis- ja työperusteinen sosiaaliturva ja kansainvälinen liikkuvuus (välimietinnön ehdotukset 28, 29 ja 30)11.1 Mitä tulisi ottaa huomioon ehdotusten 28, 29 ja 30 edistämässä?

-

12. Syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistäminen ja yhdistäminen ansioturva huomioiden (komitean esitys seuraavalle hallitukselle)

12.1 Komitea esittää syyperusteisten perusturvaetuuksien yhtenäistämistä ja yhdistämistä ansioturva huomioiden alaluvussa 6.1. Tarkoituksena on selkeyttää ja yksinkertaistaa vaiheittain etuusjärjestelmää ja sen toimeenpanoa sekä helpottaa siirtymistä etuudelta toiselle. Mitä hyötyjä ja haasteita perusturvaetuuksien yhtenäistämiseen ja yhdistämiseen voi liittyä?

-

12.2 Mihin suuntaan perusturvaetuuksien yhtenäistämistä tulisi kehittääA) etuuksien ehtojen osalta?B) toimeenpanon osalta?

-

13. Ehdotusten priorisointi13.1 Välimietinnössä on komitean 31 ehdotusta tuleville hallituksille. Mitä kolmea ehdotusta tulisi edistää ensimmäisenä ja miksi?

-

14. Julkisen talouden kestävyys14.1 Sosiaaliturvauudistuksessa tehtävät ratkaisut voivat joko vahvistaa tai heikentää julkista taloutta pitkällä aikavälillä. Komitea on linjannut, että uudistuksen tulee osaltaan varmistaa julkisen talouden kestävyys työllisyyttä ja väestön työ- ja toimintakykyä vahvistamalla. Tulisiko sosiaaliturvan uudistamisella tavoitella parannusta julkisen talouden kestävyteen pitkällä aikavälillä ja jos kyllä, niin miten?

-

15. Komitean linjaukset toisen kauden työlle15.1 Komitea on linjannut toisen kautensa työstä alaluvussa 6.2. Mikä luetelluista kokonaisuuksista on tärkein ja miksi?

Toimeksiantosopimussuhteisen perhehoidon näkökulmasta korostuu suluissa oleva kokonaisuus, sillä tehtävä julkisena hallintotehtävänä on erityinen myös sosiaaliturvan näkökulmasta. Perhehoitajan ei kuulu kantaa henkilökohtaista taloudellista riskiä yhteiskunnan hänelle antamasta tehtävästä, vrt. tehtävän taloudellinen turvallisuus suhteessa mm. perhehoidon palkkion ja työttömyysturvan sovittamiseen. Kokonaisuuden selvittämiseksi tarvitaan selvityshenkilö. (Oikeuksien ja velvollisuuksien tasapaino, yhteisvastuu ja yhdenvertaisuus tulevaisuuden sosiaaliturvajärjestelmässä. Tavoitteena on sosiaalisten riskien tasaaminen oikeudenmukaisella, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestäväällä tavalla.)

15.2 Mihin suuntaan lueteltuja kokonaisuuksia tulisi kehittää?

-

16. Mitä muuta haluat todeta sosiaaliturvauudistuksesta?

Toimeksiantosuhteinen perhehoito on erityinen ja tärkeä julkisen hallinnon tehtävä. Tällä hetkellä aukot perhehoitajan sosiaaliturvassa asettavat perhehoitajan sekä hankalaan että epätasa-arvoiseen asemaan. Perhehoitaja kantaa taloudellisen riskin perhehoidon muutostilanteissa. Sosiaaliturvauudistuksessa on välttämätöntä huomioida toimeksiantosuhteisten perhehoitajien sosiaaliturvaan liittyvät puutteet ja korjata ne, jotta perhehoidon saatavuus saadaan turvattua lapsille, nuorille, aikuisille ja ikäihmisille. Kokonaistilanteen selvittämiseksi ja ratkaisuehdotusten laatimiseksi ehdotamme selvityshenkilön asettamista tehtävään.

Lehtiharju Merja
Perhehoitoliitto